

หมวดที่ ๖

หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวการต่อตัวแทน

มาตรา 815 "ถ้าตัวแทนมีความประสงค์ให้ตัวการต้องจ่ายเงินหรือทรัพย์สินให้แก่ตัวแทนตามจำนวนที่จำเป็น เพื่อทำการอันมอบหมายแก่ตัวแทนนั้น"

- (1) ตัวแทนมีความประสงค์ให้จ่ายเงินหรือทรัพย์สิน ตัวการต้องจ่าย
- (2) เงินหรือทรัพย์สินนี้อาจจะเป็นค่าใช้จ่ายของตัวแทนเอง หรือเงินหรือทรัพย์สินที่ตัวแทนไปทำดีกับบุคคลภายนอก
- (3) ถ้าตัวการไม่จ่าย ตัวแทนอาจถือว่า ตัวการผิดสัญญา ตัวแทนอาจบอกเลิกการเป็นตัวแทนเสียก็ได้ ตัวการจะถือว่าตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทนในเวลาที่ไม่สะดวกก็ได้ เพราะเป็นความผิดของตัวการเอง

มาตรา 816 "ถ้าในการจัดทำกิจการอันเขามอบหมายแก่ตนนั้น คิวแทนได้ออกเงินหรือออกเงินค่าใช้จ่ายไป ซึ่งพิเคราะห์ตามเหตุควรนับว่าเป็นการจำเป็นโดยใช่ ทานว่า คิวแทนจะเรียกเอาเงินชดใช้จากตัวการรวมทั้งดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้ออกเงินไปนั้นควมได้

ถ้าในการจัดทำกิจการอันเขามอบหมายแก่ตนนั้น คิวแทนต้องรับภาระเช่นหนึ่ง ซึ่งอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งพิเคราะห์ตามเหตุควรนับว่าเป็นการจำเป็นโดยใช่ ทานว่า คิวแทน จะเรียกให้ตัวการชำระหนี้แทนตนก็ได้ หรือถ้ายังไม่ถึงเวลาดำเนินชำระหนี้จะให้ตัวการให้ ประกันอันสมควรก็ได้

แต่ถ้าในการจัดทำกิจการอันเขามอบหมายแก่ตนนั้น เป็นเหตุให้คิวแทนต้อง เสียหายอย่างหนึ่งอย่างใด มิใช่เป็นเพราะความผิดของตนเองไซ้ ทานว่าคิวแทนจะเรียก เอาค่าสินไหมทดแทนจากตัวการก็ได้"

มาตรานี้ เป็นเรื่องคิวแทนได้ออกเงินหรือออกเงินค่าใช้จ่ายรับภาระ เป็นหนี้ชดใช้ ต้องเสียหายก็ได้ ตัวการต้องรับผิดชอบ

1. เงินหรือออกเงิน ในการจัดทำกิจการในหน้าที่คิวแทน บางครั้งจำเป็นจะต้องใช้ จ่ายเงินหรือลงทุนไปก่อน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงตามมาตรา 815 นี้ผู้ที่เป็นหน้าที่ของ ตัวการต้องจ่ายเงิน ถ้าคิวแทนมีความประสงค์จะมากหรือน้อยต้องแล้วแต่ความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินในกิจการนั้น ๆ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จ

2. ค่าใช้จ่าย เช่น ในการที่คิวแทนตั้งคิวแทนไปดูแลไรที่ระยอง คิวแทนต้อง เสียค่าเดินทาง ขอมติว่า เป็นค่าใช้จ่ายที่ตัวการต้องรับผิดชอบ

ถ้าในการจัดทำกิจการที่ตัวการมอบหมายนั้น คิวแทนได้ออกเงินหรือ ออกเงินค่าใช้จ่ายก่อน อันนับได้ว่าเป็นการจำเป็นสำหรับงานนั้น คิวแทนมีสิทธิเรียกเงิน ที่ตนจ่ายหรือลงทุนไปก่อนนั้น รวมทั้งดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้ออกไปนั้นจากตัวการได้ อย่างไรก็ตาม จะถือว่าจำเป็นจะต้องจ่ายอันเป็นการผูกพันให้ตัวการจ่ายเงินคืนให้แก่คิวแทนพร้อมดอกเบี้ย นั้น จะคงพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 481/2489, 49/2491)

3. บริการเป็นเงินสด เช่น หมายความออกไปตามประเด็นไปสืบพยานในคดีของตัวการ ณ ศาลต่างจังหวัด ตัวการเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ตัวการมอบเงินจำนวนหนึ่งให้ นท. เนื่องจากเหตุขัดข้องบางประการ เช่น ศาลไม่สามารถสืบประเด็นเสร็จในวันนั้น ตัวแทนต้องพักอยู่โรงแรมและนำเงินไปไม่พอ ต้องไปยืมเพื่อนมาให้ โดยเสียดอกเบี้ย เช่นนี้ ตัวแทนก็มีสิทธิเรียกร้องให้ตัวการชำระดอกเบี้ยได้

4. ตัวแทนต้องเสียหาย ถ้าในการกระทำการแทนตัวการ ฆาตมีเหตุให้ตัวแทนเสียหาย ซึ่งไม่ใช่ความผิดของตัวแทน คือตัวแทนทำการนั้นตามคำสั่งและภายในขอบเขตอำนาจที่มอบหมาย และไม่ประมาทเลินเล่อ ตัวแทนมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากตัวการได้ทันทีและค่าเสียหายที่ตัวแทนก่อนนั้น แม้อันตรายตัวการถอนอำนาจตัวแทนเสียภายหลังจากที่ตัวแทนจ่ายเงินไปแล้ว หรือใครรับความเสียหายก็ไม่ตัดสิทธิตัวแทน จะให้ตัวการชดเชยให้ นอกจากนั้นตัวแทนอาจใช้สิทธิอันหนึ่งความมาตรา 819 ป.พ.พ. ได้ด้วย

ข้อยกเว้น ในกรณีต่อไปนี้ แม้จะได้รับความเสียหาย ตัวแทนก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน

- (1) เมื่อกิจการนั้นเป็นกิจการที่ผิดกฎหมาย
- (2) เมื่อกิจการนั้นเป็นการพนันขึ้นต่อ ชักคอกกฎหมายไม่รับบังคับให้
- (3) เมื่อตัวแทนทำอันล่อเหนืชอบอำนาจ ตัวการไม่ให้อภัย
- (4) เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำของตัวแทนเอง อันเป็นการผิดกฎหมายโดยตัวแทนก็ทราบอยู่แล้ว
- (5) เป็นผลเนื่องจากความประมาทเลินเล่อหรือกระทำผิดหน้าที่ของตัวแทนเอง

ข้อสังเกต

ความรับผิดของตัวการต่อตัวแทนตามมาตรา 816 นี้ แม้กิจการที่ตัวแทนต้อง
ทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือ แต่สัญญาจ้างตัวแทนมิได้ทำเป็นหนังสือ หรือมีหลักฐาน
เป็นหนังสือ ซึ่งขัดกับมาตรา 798 ตัวการจะยกความข้อนี้ขึ้นมาปฏิเสธความรับผิดไม่ได้
เพราะมาตรา 798 ใช้บังคับเพื่อความสมบูรณ์ของสัญญา ซึ่งตัวแทนทำกับบุคคลภายนอกเท่านั้น

คำถามทายมาตรา

1. คำถาม นายมากับนายมีเป็นเพื่อนกัน นายมากจะไปทำงานชั่วคราวต่างจังหวัด เป็นแห่ง
บุตรภรรยา จึงขอให้นายมีช่วยซื้อข้าวสารหนึ่งกระสอบ นำมาให้บุตรภรรยาของคนกว่า
นายมีจัดการให้ตามที่นายมาขอรอง แต่ครั้งนายมีเรียกให้นายมาชำระค่าข้าวสารที่ตนได้ออก
แทนไป นายมากลับไม่ยอมชำระ โดยต่อสู้ว่า เป็นเรื่องใหญ่มีเงินกว่า 50 บาทไม่มีหลักฐาน
เป็นหนังสือ จะฟ้องร้องบังคับกับเอาแทนไม่ได้ นายมีจึงมาปรึกษาท่าน ดังนั้น ท่านควรแนะนำ
อย่างไร (ภาค 1 ปีการศึกษา 2516)

แนวคำตอบ แม้นายมีจะจ่ายเงินเป็นค่าข้าวสารเพื่อประโยชน์ของนายมาในกรณีจะถือว่า
นายมีเป็นตัวแทนของนายมาจัดการซื้อข้าวสารแทนนายมาตามที่ได้รับมอบหมาย โดยออกเงิน
ทรงออกไปก่อน ย่อมมีสิทธิเรียกให้นายมาชำระเงินที่ออกแทนไปนั้นได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา
816 วรรคแรก

ข้อต่อสู้ของนายมาจึงฟังไม่ขึ้น แนะนำให้นายมีฟ้องร้องเรียกเงินคืนได้โดยอาศัย
หลักกฎหมายเรื่องตัวแทนดังกล่าว

2. คำถาม นายเขียวขอยืมเงินนายขาว 5,000 บาทและให้นายขาวนำไปใช้หนี้นายโช
เจ้าหนี้ของนายเขียว นายขาวจัดการให้แล้ว ต่อมาอีก 6 เดือน นายขาวชงเงิน 5,000
บาทจากนายเขียว นายเขียวปฏิเสธว่า หนี้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ จะฟ้องร้องบังคับก็
ไม่ได้ นายขาวจึงฟ้องเรียกเงิน 5,000 บาทจากนายเขียว ดังนั้น ศาลจะบังคับให้ใครฟ้องใด
หรือไม่ (ภาค 2 ปีการศึกษา 2516)

แนวคำตอบ แม้การกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท ถ้ามิได้มีหลักฐานกู้ยืมเป็นหนังสือ จะฟ้องร้อง
ให้บังคับก็บังคับไม่ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 653 แต่การที่นายเขียวกู้ยืมเงินจากนายขาวถึง
5,000 บาท และให้นายขาวนำไปใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ของตนด้วยนั้น เป็นการมอบอำนาจให้นายขาว
เป็นตัวแทนไปทำการชำระหนี้แทนนายเขียวตัวการ โดยตัวแทนได้ออกเงินทรงออกไปก่อน
หนี้เงิน 5,000 บาท จึงเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นจากสัญญาตัวแทน หาใช้หนี้เงินกู้ยืมจะต้องมีหลักฐานการ
กู้ยืม ด้วยเหตุนี้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 816 วรรคแรก นายขาวตัวแทนฟ้องเรียกเงิน 5,000

บาทจากนายเชียวคิวการพร้อมดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีนับจากวันที่นายชวาค้อออกเงิน
นี้ใช้หนี้แทนนายเชียวไปโต (คำพิพากษาฎีกาที่ 49/2491, 170/2499)

3. คำถาม นายแดงกู้เงินนายแผนไป 20,000 บาท โดยทำหนังสือสัญญาไว้เป็นหลักฐาน
นายแผนวางเงินนายแดง นายแดงขอร้องให้นายคำซึ่งเป็นเพื่อนช่วยออกเงินชำระหนี้
แผนไปก่อน นายคำเห็นแก่เพื่อนจึงยอมออกเงิน 20,000 บาทชำระหนี้ให้นายแผนแทน
นายแดงไปโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือในเรื่องออกเงินชำระหนี้แทนกันระหว่างนายคำกับ
นายแดงแต่อย่างใด ต่อมานายแดงไม่ใช้เงินคืนให้นายคำ นายคำจะมีทางฟ้องเรียกเงิน
20,000 บาทที่ได้ออกแทนไปคืนจากนายแดงพร้อมดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้ออกเงินแทน
ไปค้ายโตหรือไม่ (ภาค 1 ปีการศึกษา 2519)

แนวคำตอบ แม้จะอ้างว่า การชำระหนี้เงินกู้รายนี้ จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (ป.พ.พ.
มาตรา 653 วรรคสอง) การตั้งตัวแทนเพื่อชำระหนี้จึงต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย
(ป.พ.พ.มาตรา 798) ก็คงอ้างไม่ได้ เพราะการฟ้องร้องตามอนุหาทรัพย์เป็นฟ้องร้องกันเอง
ระหว่างตัวแทนกับตัวการมิได้เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกแต่อย่างใด กรณีจึงเข้าข้อยกเว้นที่
ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็ถือว่านายคำเป็นตัวแทนของนายแดงตัวการได้ (คำพิพากษาฎีกา
ที่ 1404/2511)

ในเมื่อตัวการได้มอบหมายให้ตัวแทนจัดทำกิจการแทนตน ต่อมาบุคคลที่สาม
และตัวแทนก็ได้ตกลงด้วยเช่นนั้น (ป.พ.พ.มาตรา 797 คำพิพากษาฎีกาที่ 1980/2505)
และเมื่อนายคำตัวแทนได้จัดทำกิจการตามที่นายแดงตัวการมอบหมายแล้วในการจัดทำกิจการ
ดังกล่าวด้วยความจำเป็น ตัวแทนจึงได้ออกเงินทวงรองไปเช่นนี้ นายคำตัวแทนจึงฟ้องร้อง
เรียกเงิน 20,000 บาทพร้อมทั้งดอกเบี้ยนับแต่วันที่ได้ออกเงินทวงรองไปนี้คืนจากนายแดง
ตัวการได้ โดยอาศัย ป.พ.พ.มาตรา 816 (คำพิพากษาฎีกาที่ 49/2491, 107/2499
และ 319/2510)

4. คำถาม เอ กับ บี เป็นเพื่อนกัน ทั้งสองชวนกันไปเที่ยวร้านหนังสือ เอ อยากรับหนังสือเล่มหนึ่งราคา 500 บาท แต่มีเงินติดตัวไปเพียง 300 บาท เอ จึงออกปากขืมเงิน บี 200 บาท ซึ่ง บี ตกลงให้ขืม แล้ว เอ จึงมอบเงิน 300 บาท ให้ บี โดยให้ บี ไปซื้อหนังสือที่คนหมายตาไว้ บี จึงนำเงิน 300 บาทจาก เอ สมทบกับเงินของคนที่ยืมให้ เอ ขืมแล้วก็นำไปซื้อหนังสือแล้วเอาหนังสือนั้นมาให้ เอ ซึ่งรออยู่นอกร้าน หลังจากนั้นอีก 7 วัน บี หวงเงิน 200 บาทจาก เอ แต่ เอ ไม่ยอมชำระ โดยต่อสู้ว่าคนขืมเงิน บี 200 บาท ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคนเป็นผู้ขืม จะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไหม บี จึงมาขอคำปรึกษาจากท่าน ทั้งนี้ ท่านควรจะให้คำปรึกษาอย่างไร (ภาคฤดูร้อนปีการศึกษา 2520)

แนวคำตอบ ให้คำปรึกษาว่า กรณีนี้ ไม่ได้ว่าเป็นเรื่องขืมเงิน เพราะการที่ บี รับเงินจาก เอ 300 บาท สมทบกับเงินของคนอีก 200 บาท แล้วไปซื้อหนังสือมาให้ เอ นั้น เท่ากับว่า บี ได้เป็นตัวแทนออกเงินทดรองแทนตัวการเพื่อซื้อหนังสือให้ เอ ชอบที่จะเรียกเงิน 200 บาทคืนจาก เอ ตัวการใด ตาม ป.พ.พ.มาตรา 816 วรรคแรก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 49/2491)

มาตรา 817 "ในกรณีที่มิว่าเห็นจั่วแทน ถ้าไม่มีข้อสัญญาตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ท่านว่า
บ่าเห็นนั้นพึงจ่ายให้ต่อเมื่อการเป็นตัวแทนได้สิ้นสุดลงแล้ว"

ตามมาตรา 803 โดยหลักตัวแทนไม่มีสิทธิไต่รับว่าเห็น แต่ดำเนินการตกลง
ว่ามิว่าเห็น หรือเคยปฏิบัติมาว่ามิว่าเห็น และดำเนินการตกลงไว้ว่ามิว่าเห็น และจะจ่าย
อย่างไร เป็นจวคคต้องจ่ายไปตามนั้น ถ้าไม่ใดตกลงไว้กต้องจ่ายเมื่อการเป็นตัวแทนได้เสร็จ
สิ้นลงแล้ว

มาตรา 818 "การในหน้าที่ตัวแทนส่วนใดตัวแทนใดทำมิชอบ ท่านว่าตัวแทนไม่มีสิทธิได้รับ
บำเหน็จ"

คำว่า "ทำมิชอบ" หมายถึง ทำมิชอบความหน้าที่
หน้าที่ของตัวแทนเมื่ออยู่ตามสัญญาและตามกฎหมาย

กรณีตัวแทนไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จ ในกรณีต่อไปนี้ แม้จะมีข้อตกลงโดย

ชัดแจ้งหรือมีโดยปริยายว่า ตัวแทนจะมีสิทธิได้รับบำเหน็จ ตัวแทนก็จะไม่ได้รับบำเหน็จ คือ

1. เมื่อกิจการที่ตัวการมอบหมายนั้น เห็นได้ชัดว่าเป็นการผิดกฎหมาย หรือ
ตัวแทนก็ทราบอยู่แล้วว่าเป็นเช่นนั้น แล้วจึงกระทำลงไป
2. เมื่อกิจการที่กระทำไปนั้น เป็นการทำนอกเหนือขอบอำนาจที่ตัวการมอบ
หมาย และตัวการมิได้ให้สัตยาบันแก่กิจการนั้น เช่น เป็นตัวแทนเฉพาะการตามมาตรา 800
ก็ต้องทำในสิ่งจำเป็น เพื่อให้กิจการที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลงไปในเท่านั้น
3. เมื่อตัวแทนจงใจกระทำมิชอบ หรือกระทำผิดหน้าที่ตัวแทน เช่น รับสินบน
หรือเข้าทำการกับบุคคลภายนอกโดยเห็นแก่อำมิสสินจ้าง ทำให้ตัวการต้องได้รับความเสียหาย
4. เมื่อตัวแทนเข้าทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นการผิดหน้าที่ของตัวแทน
อันเนื่องมาจากความไว้วางใจระหว่างตัวแทนกับตัวการซึ่งมีอยู่ต่อกัน แม้ว่าตัวการจะเข้ารับเอา
กิจการนั้นในภายหลัง ตัวแทนก็ไม่มีสิทธิเรียกร้องได้ เช่น ตัวการมอบหมายให้ตัวแทนซื้อที่ดิน
แปลงหนึ่ง ตัวแทนเอาที่ดินของตนเองมาขาย โดยปกปิดไม่บอกให้ตัวการทราบ เป็นการฝ่าฝืน
มาตรา 805 เช่นนี้ ตัวแทนไม่มีสิทธิจะเรียกร้องเอาบำเหน็จได้ แม้ว่าตัวการจะปฏิเสธสัญญา
ขายที่ดินนั้นก็ตาม
5. เมื่อตัวแทนกระทำกิจการที่ตัวการมอบหมายอย่างประมาทเลินเล่อ หรือ
กระทำการผิดหน้าที่ตัวแทน (เช่นกระทำมิชอบ) อย่างใดอย่างหนึ่ง จนทำให้ตัวการเสียหาย
ตัวแทนไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จในส่วนนั้น ตามมาตรา 818

มาตรา 819 "ตัวแทนที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินอย่างใด ๆ ของตัวการอันตกอยู่ในความครอบครองของคน เพราะเป็นตัวแทนนั้นเอาไว้ได้ จนกว่าจะได้รับเงินบรรเทาทางชำระแก่คน เพราะการเป็นตัวแทน"

มาตรานี้ เป็นสิทธิของตัวแทนอีกประการหนึ่ง คือให้ตัวแทนสามารถที่จะใช้สิทธิยึดหน่วงเอาทรัพย์สินอย่างใด ๆ ของตัวการที่อยู่ในความครอบครองของคน จนกว่าจะได้รับเงินต่าง ๆ ที่ตัวการค้างชำระแก่ตน เพราะเป็นตัวแทนได้ บทบัญญัติมาตรานี้ เป็นการให้อำนาจตัวแทนทางอ้อมที่จะบังคับให้ตัวการจัดการชำระหนี้สินที่ตัวการมีหน้าที่ต้องชำระให้แก่ตัวแทน ในกรณีที่ตัวแทนออกค่าใช้จ่ายไปหรือได้รับความเสียหายเนื่องจากการทำงานที่ตัวการมอบมา

สิทธิของตัวแทนที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินของตัวการไว้ได้จนกว่าตัวการจะจัดการชำระหนี้สินต่าง ๆ มีหลักดังต่อไปนี้

1. หนี้สินจะต้องเกิดจากกิจการที่ตัวแทนกระทำแทนตัวการและในฐานะตัวแทน
2. ทรัพย์สินที่ตัวแทนครอบครองนั้น เป็นทรัพย์สินของตัวการที่ใช้ไป กิจการที่ตัวแทนได้รับมอบหมายหรือตัวแทนได้รับมา เนื่องจากกิจการที่ตนได้รับมอบหมายจากกิจการ
3. ทรัพย์สินนั้น ตัวการได้มอบให้อยู่ในความครอบครองของตัวแทน โดยไม่มีคำสั่งหรือเหตุพิเศษที่จะขัดแย้งกับสิทธิยึดหน่วง
4. ไม่มีข้อตกลงเป็นพิเศษระหว่างตัวการกับตัวแทนว่า ตัวแทนไม่มีสิทธิยึดหน่วง
5. ตัวแทนมีเพียงสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ได้เท่านั้น ไม่มีสิทธิเอาทรัพย์สินนั้นออก

ขาย เอาเงินชำระหนี้ได้ ซึ่งต่างกับเรื่องสิทธิยึดหน่วงของสำนักโรงแรม ตาม ป.พ.พ. มาตรา

ข้อสังเกต

(1) ความหมายของคำว่า "บรรดาเงินต่างชำระในมาตรา 819 หมายถึง บรรดาเงินทั้งหลายที่ตัวการมีหน้าที่ต้องชดใช้ให้แก่ตัวแทน เช่น เงินบำเหน็จความมาตรา 803 เงินทรงหรือเงินค่าใช้จ่ายก่อนหรือค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ตัวแทนได้รับเนื่องจากการเป็นตัวแทนตามมาตรา 816

(2) ตัวแทนจะยึดหน่วงทรัพย์สินของตัวการนี้ ประการแรกจะต้องปรากฏว่า หนี้ของตัวการถึงกำหนดที่ตัวการจะต้องชำระแล้ว ถ้ายังไม่ถึงกำหนดยังมีเงื่อนไขเวลาบังคับอยู่เป็นประโยชน์แก่ตัวการ สิทธิยึดหน่วงก็ยังไม่เกิดขึ้น ทั้งนี้ตามมาตรา 241

กล่าวหา หนี้ถึงกำหนดใช้มาตรา 203 มาปรับคือเวลาชำระหนี้ไม่ได้กำหนด เจ้าหนี้ยอมเรียกให้ชำระโดยพลัน หรือถ้าได้กำหนดเวลาไว้ เจ้าหนี้จะให้ชำระก่อนถึงเวลานั้นไม่ได้ ซึ่งคำนี้มีผลกับการผัดผ่อน ตามมาตรา 204 การผัดผ่อนนั้นเพิ่มความผิดให้แก่ลูกหนี้บางส่วน

(3) ทรัพย์สินใดๆ ของตัวการตามความในมาตรา 819 นี้ ในเบื้องต้น หมายถึง ทรัพย์สินตามมาตรา 810 คือที่ตัวแทนได้รับไว้จากบุคคลภายนอกเกี่ยวด้วยการเป็นตัวแทน ซึ่งคนมีหน้าที่ต้องให้แก่ตัวการ กล่าวคือ เป็นทรัพย์สินของตัวการซึ่งตัวแทนครอบครองแทน เช่น ตั้งตัวแทนไปซื้อพัสดุ พัสดุที่ตัวแทนซื้อมาจะต้องส่งให้แก่ตัวการ หากในสัญญาตั้งตัวแทนมีบำเหน็จ และตัวการไม่ยอมจ่าย ตัวแทนใช้สิทธิยึดหน่วงพัสดุไว้จนกว่าจะได้รับบำเหน็จต่างชำระได้

นอกจากทรัพย์สินตามมาตรา 810 ถ้าเป็นทรัพย์สินของตัวการ ซึ่งตัวแทนได้รับไว้เพราะการเป็นตัวแทน ตัวแทนมีสิทธิยึดหน่วงได้ เช่น ตัวการตั้งตัวแทนให้ไปขายข้าว ในกรณีนี้ตัวการมอบรถยนต์ไว้ให้ตัวแทนสำหรับการคิกค่อและขนส่ง ตัวแทนก็มีสิทธิ

อีกหน่วงทรพิษนั้นไว้นกว่าตัวแทนจะได้รับบำเหน็จ

ถ้าเป็นทรัพย์สินของตัวการที่มีได้เกี่ยวกับการเป็นตัวแทน ตัวแทนจะใช้สิทธิ
อีกหน่วงทรพิษไม่ได้ เพราะขัดกับหลักมาตรา 241 ที่ว่า หนื่อนั้นเป็นผลประโยชน์แก่ผู้มีสิทธิอีก
หน่วงต้องเกี่ยวกับการทรัพย์สินที่ตนยึดครอง เช่น เบียดข่มรธนศหรือเช่ารธนศจากปึก ต่อมา
ปึกตั้งเบียดเป็นตัวแทนขายสินค้า ปึกไม่ชำระค่าบำเหน็จให้เบียด ดังนั้น เบียดจะใช้สิทธิอีก
หน่วงรธนศนั้นไว้นกว่าจะได้รับบำเหน็จไม่ได้ เพราะบำเหน็จมิได้เกี่ยวกับการรธนศที่เบียด
ครอบครองเลย

หรือตัวการตั้งตัวแทนให้ทำกิจการหลาย ๆ อย่าง แยกกันเป็นเรื่อง ๆ
ทรัพย์สินของการเป็นตัวแทนแต่ละกิจการจะใช้สิทธิอีกหน่วงไม่ได้ เช่น ตัวแทนซื้อหุ้นและ
พักลม ตัวแทนซื้อหุ้นและมอบหุ้นให้ตัวการไปแล้ว แกตัวการค้างชำระค่าบำเหน็จหุ้น
ต่อมาซื้อพักลม ตัวแทนจะมายึดพักลมไว้นกว่าตัวการจะชำระค่าบำเหน็จหุ้นไม่ได้ เพราะ
บำเหน็จเกี่ยวกับการซื้อหุ้นมิได้เกี่ยวข้องกับพักลมเลย เป็นคนละเรื่องกัน

(4) เกี่ยวกับการสิทธิอีกหน่วงตามมาตรา 241 วรรคสอง บัญญัติว่า บทบัญญัติ
ในวรรคก่อน ห้ามมิให้ใช้บังคับ ถ้าการที่เข้าครอบครองนั้น เริ่มมาแต่การทำการอันใดอันหนึ่ง
ซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย หมายความว่า ที่ตัวแทนจะเข้าครอบครองทรัพย์สินที่อีกหน่วงจะคงได้
การครอบครองมาโดยชอบ เช่น การตั้งตัวแทนไปซื้อรธนศ ตัวแทนซื้อและส่งให้ตัวการแล้ว
ตัวการไม่จ่ายบำเหน็จ ตัวแทนจึงขอยืมรธนศตัวการไปใช้ ตัวแทนถือโอกาสอีกหน่วงรธนศ
ไว้นกว่าตัวการ ดังนั้น ตัวแทนไครดมามากครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

สิทธิอีกหน่วงของตัวแทนช่วง ตัวแทนช่วงที่ตัวแทนแต่งตั้งตามอำนาจที่ตน
ได้รับมอบโดยตรงหรือโดยปริยายจากตัวการก็มีสิทธิอีกหน่วงทรัพย์สินของตัวการ เช่น เกี่ยวกัน
ตัวแทนเอง และตัวแทนช่วงถือเอาได้ว่าทรัพย์สินที่ตนใช้การครอบครองจริง ๆ หรือโดยปริยาย
เช่น ตัวแทนให้คนอื่นครอบครองแทนก็ได้

(3) การครอบครองต้องเป็น เรื่องเดียวกันกับ เรื่องที่ทำการแทนกันนั้น ถ้าเป็นคนละเรื่อง แม้จะมีทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองของตัวแทนก็จะไปอีกหน่วงไม่ได้

(4) อำนาจยึดหน่วงต้องเท่ากับอำนาจของตัวการ คือตัวแทนจะมีสิทธิยึดหน่วงได้ก็ต่อเมื่อ ตัวการมีอำนาจยึดหน่วงทรัพย์สินได้ ตัวแทนซึ่งมีสิทธิตามมาตรา 819 เช่นกัน

คำถามทายมาตรา

1. คำถาม นายสีฝากนาฬิกาไว้กับนายสา ต่อมาอีกประมาณ 1 เดือน นายสีได้ตั้งนายสา เป็นตัวแทนขายรถยนต์ของนายสี โดยตกลงจะให้บำเหน็จในการเป็นตัวแทนขายรถยนต์ร้อยละ 10 ของราคาที่ยขายได้ เมื่อนายสาขายรถยนต์ได้แล้วและได้มอบเงินให้นายสีไปแล้ว นายสี ไม่ยอมจ่ายค่าบำเหน็จให้นายสาตามที่ให้สัญญาไว้ และทวงให้นายสาส่งนาฬิกาที่ฝากไว้คืน ทั้งนี้ นายสาจะยึดนาฬิกาไว้จนกว่านายสีจะจ่ายค่าบำเหน็จตามที่ตกลงกันไว้ได้หรือไม่ (ข้อศก. คัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ ในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย ปี พ.ศ.2506)

แนวคำตอบ นายสาจะยึดนาฬิกาไว้ไม่ได้ เพราะนาฬิกาไม่ได้อยู่ในความครอบครองของ นายสา เพราะเป็นตัวแทน (ป.พ.พ. มาตรา 819)

กรณีตามอุทาหรณ์ การที่นายสีได้ฝากนาฬิกาไว้กับนายสานั้นตามสัญญาฝากทรัพย์สิน ไม่ใช่ตกอยู่ในความครอบครองของนายสา เนื่องจากการที่นายสาเป็นตัวแทนของนายสี เพราะ นายสีตั้งให้นายสาเป็นตัวแทนขายรถยนต์เท่านั้น ดังนั้น เมื่อนายสีไม่ยอมจ่ายค่าบำเหน็จให้นายสา โดยที่นายสาได้เป็นตัวแทนของนายสีในการขายรถยนต์รายนี้ นายสีก็ไม่ได้จะฟ้องร้องเรียก บำเหน็จในการเป็นตัวแทนจากนายสีเท่านั้น (ป.พ.พ. มาตรา 803) นายสาจะไปยึดนาฬิกา ของนายสีไว้ไม่ได้

2. คำถาม สิทธิของตัวแทนจะยึดหน่วงทรัพย์สินของตัวการได้อย่างไร

แนวคำตอบ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 819

การที่ตัวแทนจะใช้สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินใด ๆ ของตัวการต้องมีหนี้สินเกี่ยว กว้างกันอยู่เกี่ยวกับการเป็นตัวแทน และทรัพย์สินที่จะยึดหน่วงไว้ได้จนกว่าตนจะ ได้รับชำระหนี้ จากตัวการ เช่น แนนเป็นตัวแทนของนุช ในการซื้อรถยนต์คันหนึ่ง มีข้อตกลงว่า แนนมีสิทธิจะ ได้รับบำเหน็จในการเป็นตัวแทนเป็นเงินจำนวน 10,000 บาท เมื่อแนนจัดการซื้อรถยนต์ให้ นุชโดยผู้ขายได้มอบรถยนต์คันดังกล่าวให้แนนเรียบร้อยแล้ว นุชไม่ยอมชำระค่าบำเหน็จให้แก่แนน

เรียบร้อยแล้ว บุชไม่ยอมชำระค่าบำเหน็จให้แก่แนตามที่ตกลงไว้ แนชยอมมีสิทธิคั่นวาง
รถยนต์คันนั้นไว้จนกว่าจะได้รับค่าบำเหน็จจากบุชได้

3. คำถาม นาย ก. ตั้งให้นาย ข. เป็นตัวแทนขายรถยนต์คันหนึ่งให้ โดยตกลงจะให้บำเหน็จ
ตัวแทนแก่นาย ข. ร้อยละ 5 ของราคาขายในรถคันนั้น ปรากฏว่ามีเครื่องบันทึกเสียงซึ่ง
นาย ก. ยืมจากนาย ค. ซึ่งจะต้องส่งคืนให้นาย ค. คดีหายรถมาควย ในระหว่างนั้นนาย ก. ได้
มอบเงินแก่นาย ข. 2,000 บาท เพื่อให้ช่วยนำไปชำระหนี้ให้แก่ นาย ง. นาย ข. ขายรถยนต์
คันดังกล่าวได้และได้มอบเงินที่ขายได้ทั้งหมดคืนแก่นาย ก. นาย ก. ไม่ยอมชำระค่าบำเหน็จให้
ตามที่ตกลงไว้ นาย ข. จึงไม่ยอมคืนเครื่องบันทึกเสียงดังกล่าวและยึดเงิน 2,000 บาท
ที่ตนได้รับมอบจากนาย ก. ไว้ ไม่มอบให้แก่ นาย ง. จนกว่าจะได้รับบำเหน็จตัวแทน ดังนี้

(1) นาย ก. มีสิทธิจะเรียกร้องเอาทรัพย์สินดังกล่าวคืนจาก นาย ข. ไท้หรือไม่
อธิบาย และ

(2) นาย ข. จะมีสิทธิทรัพย์สินดังกล่าวไว้หรือไม่เพียงใด อธิบาย
แนวคำตอบ ตัวแทนชอบที่จะยึดค่างทรัพย์สินอย่างใด ๆ ของตัวการ อันตกอยู่ในความ
ครอบครองของตน เพราะเป็นตัวแทนนั้นเอาไว้ได้ จนกว่าจะได้รับเงินบรรดาค่างชำระแก่ตน
เพราะการเป็นตัวแทน (มาตรา 819)

ความผิดหา

(1) นาย ก. มีสิทธิเรียกร้องให้นาย ข. คืนเครื่องบันทึกเสียงและเงิน
2,000 บาทให้แก่ตนได้ เพราะเครื่องบันทึกเสียงไม่ใช่ทรัพย์สินของนาย ก. ส่วนเงิน
2,000 บาทนั้น นาย ก. มอบให้นาย ข. ไป เพื่อให้ช่วยนำไปชำระหนี้ให้แก่ นาย ง. มิใช่เป็น
เงินที่นาย ก. มอบให้ อยู่ในความครอบครองของนาย ข. ที่เกี่ยวเนื่องกับการให้ขายรถยนต์
อันเป็นงานของตัวแทนในเรื่องนี้

(2) นาย ข. ไม่มีสิทธิยึดค่างทรัพย์สินทั้ง 2 รายการไว้ได้ เพราะเครื่องบันทึกเสียง

ไม่ใช่ทรัพย์สินของนาย ก. หากแต่เป็นของนาย ก. และเงิน 2,000 บาทนั้น ก็ไม่ใช่เงิน
ที่มาอยู่ในความครอบครองของนาย ข. อันเกี่ยวข้องกับงานขายรถยนต์ซึ่งเป็นงานของตัวแทน
ในเรื่องนี้ ฉะนั้น กรณีจึงไม่เข้าเกณฑ์ตามมาตรา 819